

Specijalizovana obuka za sudije i državne tužioce za maloljetnike

Od 18. do 21. aprila 2022. godine, Dijana Popović-Gavranović, načelnica Stručne službe, učestvovala je na seminaru „Specijalizovana obuka za sudije za maloljetnike i državne tužioce za maloljetnike“, kao jedan od predavača.

Ova obuka je sprovedena u okviru Programa za kontinuiranu obuku sudija i državnih tužilaca za 2022. godinu, u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, u saradnji i Ambasdom SAD u Podgorici, Biroom Stejt Departmenta za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenje zakona (INL).

Seminar je održan u Petrovcu, Hotel „Palas“, učesnici seminara su bili državni tužioci i sudije.

Seminar su otvorile gđa Ljiljana Lakić, predsjednica Upravnog odbora Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu i gđa Anne Bergren, INL kancelarija u Vašingtonu, Ambasada SAD u Podgorici

Predavači su bili: gđa Nela Krnić, ekspertinja iz oblasti dječijih prava, kancelarija UNICEF-a u Crnoj Gori; gđin Dragiša Rakočević, doskorašnji sudija za maloljetnike, Apelacioni sud Crne Gore; gđa Ella Selak Bagarić, voditeljica Centra za zdravlje mladih, Zagreb, Republika Hrvatska; gđa Danka Ivanović Đerić, državna tužiteljka za maloljetnike u Višem državnom tužilaštvu u Podgorici; gđa Dijana Popović Gavranović, načelnica Stručne službe u Vrhovnom državnom tužilaštvu Crne Gore; gđa Carlotta Woodward, šefica Odjeljenja za maloljetnike i gđa Debbie Feinstein, šefica Specijalnog odjeljenja za žrtve, Kancelarija državnog tužioca Okruga Montgomeri, Merilend, SAD.

Tokom obuke obrađene su sljedeće teme:

Djetinjstvo, ljudska prava i prava djeteta; Kartice prava; Djeca u konfliktu i u kontaktu sa zakonom – međunarodni standardi, Pravosuđe po mjeri djeteta, predavačica gđa Nela Krnić

Maloljetni učinioi krivičnih djela; Mlađi punoljetnici, predavačica gđin Dragiša Rakočević

Djeca svjedoci i žrtve krivičnih djela: međunarodni standardi; Djeca učinioi i žrtve krivičnih djela u praksi Evropskog suda za ljudska prava: studija slučaja; Opšte mjere zaštite djeteta žrtve i međunarodni standardi, predavačica gđa Danka Ivanović Đerić

Diverzione mjere u maloljetničkom pravosuđu Crne Gore, predavači gđin Dragiša Rakočević i gđa Danka Ivanović Đerić

Psihološki aspekt maloljetničke delinkvencije; Trauma djece; Forenzički intervju; Specifičnosti razvoja u adolescenciji, predavačica Ella Selak Bagarić

Djeca, žrtve krivičnih djela; Priprema djece za ispitivanje; Mjesto i uloga sistema socijalne zaštite u sistemu maloljetničkog pravosuđa Crne Gore, sa posebnim osvrtom na mjesto i ulogu Stručne službe i njenu povezanost sa sistemom socijalne zaštite, predavačica gđa Dijana Popović Gavranović

Sistem maloljetničkog pravosuđa SAD – kratki pregled; Maloljetnici kao žrtve – saslušanje – iskustvo SAD, predavači gđa Carlotta Woodward i gđa Debbie Feinstein.

U interaktivnom četvorodnevnom radu, istaknut je značaj primjene UN Konvencije o pravima djeteta, a u kontekstu pravosuđa za djecu sljedeći, od 25 opštih komentara – smjernica za tumačenje Konvencije i njene primjene na djecu koja pripadaju različitim grupama, koji pomažu punom razumijevanju i punoj primjeni Konvencije:

Opšti komentar br. 12: Pravo djeteta da bude saslušano (2009)

Opšti komentar br. 8: Pravo djeteta na zaštitu od tjelesnog kažnjavanja i ostalih okrutnih i ponižavajućih oblika kažnjavanja (2007)

Opšti komentar broj 13: Pravo deteta na slobodu od svih oblika nasilja (2011)

Opšti komentar broj 24: Pravo djeteta u sistemu pravosuđa za djecu (2019), koji uvodi pojam djeteta i pravosuđe za djecu, umjesto dosadašnjih termina maloljetnik i maloljetničko pravosuđe

Takođe, ukazano je da Komitet za prava djeteta zahtijeva suštinsku specijalizaciju pravosuđa za djecu, da se državni tužioci i sudije bave samo djecom u postupcima pred državnim tužilaštvom i sudom (ne i postupcima prema punoljetnim licima), uz ukazivanje da bez toga nema uspostavljanja sistema pravosuđa za djecu ni njegove održivosti, kao i da definicija djeteta mora biti sadržana u svim nacionalnim zakonima, što je izricano i u dosadašnjim preporukama datim Crnoj Gori.

Takođe, Komitet za prava djeteta je, 2020. godine, preporučio da granica krivične odgovornosti bude 14 ili 16 godina.

Istaknut je i značaj Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku Crne Gore koji sadrži materijalne, procesne i izvršne odredbe, ukazano je na nužnost oslanjanja na stručna lica iz stručnih službi pravosuđa kod donošenja odluka o djeci u pravosuđu.

Stručna služba doprinosi da se maloljetni učinilac vidi kao dijete, da se razumiju specifičnosti razvoja u adolescenciji, koja traje do dvadeset i pete godine, da maloljetne osobe koje čine krivična djela često imaju sve kapacitete, ali ih zbog nekih razloga ne koriste pravilno. Takođe, da nema rehabilitacije dok se ne prizna činjenje krivičnog djela. Stoga i kod izbora krivične sankcije treba da se traži pomoć stručnog lica iz stručne službe. Stručna služba pomaže da se u kontinuitetu prati dijete, a ne samo krivični postupak, programi rehabilitacije, da se predvide i preveniraju rizici po dijete kao učinioca i njegovu zajednicu.

Ukazano je na posljedice pritvaranja maloljetnika u okruženju koje ne pruža vaspitni nadzor i sadržaje koji mu pripadaju, odnosno da se ne smije desiti da maloljetnik u toku pritvaranja bude bez pomoći vaspitnog osoblja i vaspitnog rada niti da pritvor ima karakter kažnjavanja. Takođe, da pritvor nije opravdan ukoliko najprije nije pokušano izvršenje neke od mjera privremenog smještaja maloljetnika, koje se primjenjuju ukoliko je neophodno izdvajanje maloljetnika iz sredine u kojoj živi ili radi pružanja pomoći, nadzora, zaštite ili smještaja. Stoga se, u pravilu, poziva na restriktivnost primjene pritvora prema maloljetnicima, da se izbjegnu štetni uticaji pritvora i usamljenja na mladu ličnost u razvoju.

Istaknuto je da treba voditi računa kada maloljetnici izvrše krivična djela u grupi sa punoljetnim učiniocima, posebno kada se spaja postupak jer se tada ne primjenjuju sva pravila postupka prema maloljetnicima i ne postupa specijalizovano vijeće za maloljetnike.

Ukazano je i da period ranog punoljetstva takođe ima karakteristike adolescencije, zbog čega neka malađa punoljetna lica nemaju biopsihičku zrelost koja opravdava krivičnopravnu reakciju po pravilima predviđenim za odrasla lica. Stoga međunarodni instrumenati i nacionalno zakonodavstvo sugeriše da procesuiranje i sankcionisanje mlađih punoljetnih lica treba da bude drugačije u odnosu na odrasle osobe: blaže kažnjavanje mlađih punoljetnih lica u odnosu na odrasle učinioce krivičnih djela ili izricanje krivičnih sankcija predviđenih za maloljetnike te se ukazuje na značaj primjene odredbi Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku prema mlađim punoljetnim licima koje važe za maloljetne učinioce, ukoliko su ispunjeni zakonom propisani uslovi.

U vezi sprovođenja forenzičkog intervjua u Crnoj Gori, prepoznata je kao veoma značajna uloga Stručne službe u postupanju prema djeci kao žrtvama krivičnih djela, jer stručna lica iz Stručne službe sprovode forenzički intervju i to iz zasebne prostorije u kojem se nalazi dijete i stručno

lice iz Stručne službe dok je državni tužilac u drugoj prostoriji iz koje usmjerava i prati forenzički intervju, pored njega su i ostali učesnici u krivičnom postupku. Stručna lica iz Stručne službe su obučena za sprovođenje forenzičkog intervjua i obezbjeđuju da se na stručni način ispita dijete: sva pitanja se postavljaju uz pomoć stručnog lica, pitanja su prilagođena djetetu (uloga stručnog lica nije podrška djetetu dok državni tužilac/sudija direktno ispituje dijete ni da direktno ponavlja djetetu pitanja državnog tužioca/sudije) i obezbjeđuju prikupljanje najboljih dokaza putem svjedočenja djeteta, kao i da se sprovede pravda.

Na ovakav način se obezbjeđuje audiovizuelni snimak svega što se dešava u prostoriji u kojoj je dijete sa stručnim licem iz Stručne službe i u drugoj prostoriji u kojoj se nalazi državni tužilac/sudija sa ostalim učesnicima u krivičnom postupku. U slučaju potrebe, ako se traži ponovno salušanje djeteta, snimak ovakvog saslušanja se može vještačiti i, eventualno se može napraviti procjena traume. Ponovno saslušanje djeteta ne treba dozvoliti ukoliko je sprovedeno po pravilima forenzičkog intervjua.

Na značaj sprovođenja ovakvog, forenzičkog intervjua ukazuju i međunarodni propisi i standardi, kao i da je posebno kod nasilja u porodici, seksualnog zlostavljanja i iskorišćavanja visok rizik viktimizacije djeteta te da je dijete kao žrtva i pravo osumnjičenog/okrivljenog na odbranu u dovoljnoj mjeri zaštićeno korišćenjem sistema audiovizuelne tehnike kod saslušanja žrtve, kako bi se ona i fizički odvojila u krivičnom postupku.

Prikazan je NCHD Protokol, Thomas D. Lyon-a, psiholog i kriminalist iz Kalifornije. On je razvio Protokol od deset koraka za intervjuisanje djece, koji se široko koristi. Protokol je struktura intervjua zasnovana na istraživanju, prilagođena djeci koji se nadovezuje na protokol Nacionalnog instituta za dječje zdravlje i ljudski razvoj (NICHD). Njegov rad podržali su Nacionalni institut za zdravlje, Nacionalna naučna fondacija, Ministarstvo pravde Sjedinjenih Država, Nacionalni centar za zlostavljanje i zenemarivanje djece, Kalifornijska fondacija i Fondacija Haynes. Protokol je revidiran-poboljšan kroz praksu i istraživanja, praćenje i nadzor, a koristi se od 2000. godine.

Uspješno dokazivanje seksualnog zlostavljanja u velikoj mjeri zavisi o profesionalnoj kompetenciji ispitivača, kako izlazi na kraj sa djetetovim otporima pri emocionalnom otvaranju, djetetovim razvojnim mogućnostima, iskustvima, verbalnim izražavanjem, sposobnostima rekonstrukcije događaja, uticajima traume i osjećaja izazvanih doživljenim neprijatnim iskustvom – nasilje, zlostavljanje. Ispitivač poznaje forenzičku nauku i praksu, strategije u vođenju intervjua kojima pronalazi komunikacijski put do djeteta i dobija izjavu djeteta na objektivan, neutralan i legalan način. Tokom forenzičkog intervjua se primjenjuju otvorena pitanja, jer dovode do više detalja i opširnijih iskaza - najtačnijih odgovora, ali i usmjerena pitanja, koja su nužna kod djece sa ograničenjima u komunikaciji, mlađeg uzrasta ili koja su u otporu, zastrašena, kako bi se povećala produktivnost iskaza o prijavljenom događaju, uz vođenje računa o sugestibilnosti.

U toku forenzičkog intervjua se ne koriste igračke, djetetu mora biti jasno da se sa ispitivačem neće igrati. Ranije korišćene kuće za lutke prilikom intervjuisanja djece više nisu u upotrebi jer je uočen njihov uticaj da dijete misli da se igra i da počinje da zamišlja, mašta, što je kontaminiralo svjedočki iskaz. Oprez je potreban i kod korišćenja anatomske crteže i anatomske lutke jer mogu biti navodeće pa ako se koriste, treba ih uvesti tek nakon što je dijete dalo narativ o prijavljenom događaju. Iz istih razloga, i skale traumatizacije, koje se koriste za procjenu svih oblika nasilja i za seksualno zlostavljanje, treba koristiti nakon davanja narativa.

Sprovođenje forenzičkog intervjua je neprijatno, a sve što se čuje od djeteta mora se ispitati. Dijete prolazi kroz traumu sa stručnim licem i to je bolno, koliko god da je stručno lice pažljivo

i prijatno u ophođenju. Tokom forenzičkog intervjua dijete doživljava i da stručno lice potvrđuje njegovu traumu i to omogućava djetetu da ispolji osjećanja, da bude tužno, a ne disocijirano, da ne otcijepi traumu. Djeca koja se disocijiraju i otcijepu traumu, ne žele kontakt ni aktivnosti sa drugima, neka djeca eksternaliziraju traumu kroz lutanje, promiskuitetno ponašanje, a neka kroz nasilje, tuče, razbojništvo. Oporavak ide teško kod djece koja ne mogu da zadovolje svoje emocionalne potrebe. Stoga se nakon saslušanja, dijete upućuje na stručni tretman traume da bi emocionalno preživjelo, izborilo se i krenulo dalje. Nekada dijete treba ponovo saslušati ili krivični postupak dugo traje. Tretman traume ne treba da čeka na krivični postupak, tada se radi na traumi bez diranja u prijavljeni događaj, jer bi i to kontramiralo iskaz djeteta.

Treba uzeti u obzir kumulativni efekat doživljenih negativnih događaja: frekvencija događaja; ranije sumnje na zanemarivanje, zlostavljanje djeteta; učinjena je značajna šteta, koja se produbljuje kroz duži period; rizičnost za druge učinioce zbog aktuelne situacije; koliko su dugo prisutne teškoće koje su dovele do aktuelne situacije (Bromfield i Miller, 2007.).

Takođe, učinci traume su višestruki, trajno mijenjanju žrtvu, odražavaju se na različite načine na svjedočenje. Traumatizirana djeca su uplašena, nevoljna da razgovaraju o traumatskom događaju, potiskuju, negiraju, miješaju događaje jer je trauma bila kumulativna. Posebno je teško ako je učinilac iz kruga porodice: dijete je zbunjeno, često i stručnjaci s kojima ono dolazi u dodir. Nekada se ne razumije zašto dijete ćuti o doživljenom nasilju, zanemarivanju i zlostavljanju u porodici: zanemareno i zlostavljano dijete zna samo za život u nasilju, gleda u roditelja kao u vrhovni autoritet, često je njegov cijeli život bez kvalitetnih bliskih odnosa i bez odnosa sigurne privrženosti, ono tek nakon stručnog tretmana može osvijestiti doživljena neprijatna iskustva i dozvoliti sebi ljutnju na roditelja koji je zlostavljao, i na roditelja koji ga nije zaštitio.

Kroz diskusiju su razmatrane i dileme: o saslušanju djece kao žrtvi u policiji (da li treba saslušavati djecu u centru bezbjednosti, zatim ponovo pred državnim tužiocem, nerijetko i pred sudom); kao i ko sprovodi forenzički intervju, državni tužilac ili stručno lice iz Stručne službe te kako se primjenjuje sistem audiovizuelne tehnike za saslušanje djeteta.

Tokom obuke podjeljena su iskustva rada sa djecom kao žrtvama i djecom kao učiniocima krivičnih djela Kancelarije državnog tužioca Okruga Montgomeri, Merilend, SAD.

Gđa Debbie Feinstein, državna tužiteljka i šefica Specijalnog odjeljenja za žrtve iz države Merilend, okrug Montgomeri, predstavila je saslušanje maloljetnih žrtava i pripremu djece za svjedočenje i suđenje.

Sa djecom kao žrtvama postupaju specijalizovani tužioci, posebno obučeni za borbu protiv seksualnog zlostavljanja i nasilja u porodici. U Specijalnom odjeljenju za žrtve imaju sto advokata, dijete je i njegov advokat su fokusu.

Takođe, imaju Centar za porodično nasilje i Centar za zagovaranje prava djeteta kao servise u nevladinom sektoru, finansirane od strane države, koji pomažu žrtvama.

Kada npr. dijete u školi prijavi da je žrtva seksualnog zlostavljanja u porodici, služba za zaštitu djece i socijalna služba sprovode ispitivanje. Državni tužilac rukovodi istragom, a sa djecom razgovaraju obučeni forenzički službenici, koji obezbjeđuju da na najbolji način ispriča šta mu se desilo. Omogućava se uspostavljanje odnosa jer su taj službenik i dijete u jednoj prostoriji, a iz druge prostorije drugi profesionalac, može i ne mora, da posmatra ispitivanje djeteta. Dijete govori o sebi, porodici, lokaciji na kojoj se zlostavljanje desilo, o anatomiji tijela (putem skice djeteta-dijagrama, crteža dječaka, djevojčice ili bez označenog pola, dijete se pita se za dijelove tijela i mogu se koristiti djetetovi izrazi tokom daljeg ispitivanja). Tokom intervjua se provjerava zlostavljanje, pritisak porodice, šta se desilo i šta dijete osjeća.

Dijete se ispituje u Centru za zagovaranje prava djeteta, a osoba koja ispituje dijete je zaposlena kao državni službenik. Profesionalci drugih sistema prate ispitivanje da se procijeni bezbjednost djeteta, zdravstvena ugroženost. To je jedini intervju koji svi mogu da koriste kako se ne bi iznova ispitivalo dijete jer bi ono zbog toga stalno osjećalo da mu se zlostavljanje dešava. Ovaj intervju se koristi se i za krivičnu i za građansku parnicu. Stručnjak za mentalno zdravlje sadržaj intervjua može detaljnije da razmatra.

Policija, tužilaštvo prati navedeni intervju da izgradi predmet protiv učinioca, ne ispituje dijete o tome što se desilo, osim kod ispitivanja na sudu.

Državni tužilac se na prvom sastanku s djetetom upoznaje, dijete dobija edukativnu knjigu (za djecu mlađeg i starijeg uzrasta) da shvati kakav je postupak, sudnica. Takođe, imaju igraonicu za djecu mlađeg uzrasta, gdje državna tužiteljka Feinstein omogućava da dijete sjedne na kauč, a ona sama na pod, da bude u istoj ravni ili niža od djeteta.

Na drugom sastanku državni tužilac priča sa djetetom o tome što se desilo, navodeći pitanja koja bi se postavila i na sudu. Postavljaju se i neformalna pitanja i vodi se i neformalni razgovor, djeca mogu da ispituju tužioca, a na sudu to ne mogu. Takođe, objasni se što je porota. Dijete u sudnici dobija poziciju tako da ne mora da gleda u osumnjičenog, već gleda u tužioca i u porotu, osim kada treba ga identifikuje, što se traži po zakonu njihove države. Dijete može da ima podršku, ali osoba koja pruža podršku, ne može da uđe u sudnicu, već čeka ispred sudnice, isto i psihoterapeut ako ga dijete ima. Može da unese igračku u sudnicu, da dobije pauzu u toku suđenja.

Na trećem sastanku, ako su roditelji voljni da dovedu dijete, državni tužilac povede dijete u sudnicu i tamo razgovara s njim o školi... da dijete vidi kako je kad se u sudnici postavljaju pitanja.

Policija istražuje na osnovu iskaza djeteta datog kod forenzičkog službenika.

Dijete u Merilendu mora da svjedoči na sudu i maksimalno se ispituje, samo veoma izuzetno se omogući da ne svjedoči. Ako je dalo izjavu nekome prije suda, ta izjava se može koristiti na sudu. U toku su izmjene zakonodavstva u državi Merilend, na način da će se ubuduće kod djece kao žrtvi zanemarivanja i zlostavljanja i kao svjedoka teških krivičnih djela, ako nemaju navršениh 13 godina, njihova izjava data prije početka sudskog postupka koristi kao dokaz na sudu jer je djetetu veoma teško kad treba da svjedoči na sudu.

Gđa Carlotta Woodward, šefica Odjeljenja za maloljetnike, predstavila je postupanje prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela.

Nakon podnošenja prijave prema maloljetniku, policija sprovodi istragu.

Kada se sprovodi diverzija-rad maloljetnika u društvenoj zajednici, maloljetnik se prije toga uopšte ne susretne sa državnim tužiocem. Kao diverzionim modeli primjenjuju se i drugi servisi u zajednici: terapija, liječenje od zavisnosti ili samo nadzor, o čemu se, takođe, državni tužilac ne upoznaje.

Tek kada se procijeni da maloljetnik mora na sud, uključuje se državni tužilac i tada on sprovodi istragu i odlučuje da li će optužiti ili odlučiti da neće ići na sud, npr. kada nema dokaza ili je dijete već dobilo neke servise za drugi slučaj.

Državni tužilac je u obavezi da donese odluku za trideset dana, a kada donese odluku o opućivanju na sud, ima rok od sedamdeset pet dana do izvođenja maloljetnika pred sud ako je dijete prvi put u postupku, a ako je povratnik, rok je samo trideset dana. Sprovodi se suđenje bez porote, samo pred sudijom.

Državni tužilac prikuplja informacije o djetetu kao učiniocu: da li je zanemaren, zlostavljan, ima li poremećaj, da bi se odlučilo o usluzi koja će biti dobra za dijete i za bezbjednost zajednice.

Prema maloljetnicima primjenjuju: nadzor, terapiju, elektronsku kontrolu, kućni pritvor ili uz dozvolu idu kod ljekara, u školu; da se vrati u školu, kada dobija usluge kroz školski sistem; usluge za prevenciju zlostavljanja u zajednici; za uslovni otpust, sve usluge koje to prate.

Zagovaraju najmanje restriktivni smještaj.

Kada se donese odluka o izmještanju iz porodice, maloljetnik se upućuje u bezbjedan smještaj u objektu koji je zaključan, okružen bodljikavom žicom, uz programe modifikovanja ponašanje, u trajanju od 6-9 mjeseci. To podrazumijeva školovanje i savjetovanje, u državi Merilend i van nje. Ako je maloljetnik bilo više puta izmještan iz porodice, onda se upućuje na smještaj van države, koji je na isti način organizovan.

Maloljetnik se može uputiti u rezidencijski centar za tretman sa fokusom na tretman mentalnog zdravlja, u trajanju 6-9 mjeseci.

Dijete kao seksualni prestupnik upućuje se u ustanovu za liječenje i tretman takvih prestupnika.

Postoji i mogućnost upućivanja u grupne domove – kuće u zajednici u kojima maloljetnici stanuju, idu školu, a i zaposleni tu žive. Takvi su i domovi za seksualne prestupnike.

Uključeni su roditelji, koji nekad ne vjeruju u savjetovanje ni u smještaj u dom.

Obavezna je odbrana maloljetnika.

Navedene usluge se mogu pružati sve do navršene 21 godine, a od mlade osobe uzrasta 18-21 idu na redovni sud.

Moguće je i da se maloljetnim licima sudi pred sudom za punoljetna lica: npr. maloljetnik uzrasta 16 godina, učinio je brojna krivična djela; za krivična djela za koja je zapriječena kazna 25 godina zatvora ili za ubistvo prvog stepena; za silovanje do drugog stepana, za silovanje prvog stepena i ubistvo žrtve; za krivična djela za koja je zapriječena kazna doživotnog zatvora, optužice ga kao punoljetnog, bez obzira na uzrast djeteta kao učinioca. U tom slučaju dijete može da kaže da želi da mu se sudi na sudu za maloljetnike, o čemu se odlučuje u odnosu na njegov: (1) uzrast; (2) mentalne sposobnosti; (3) povredu učinjenu krivičnim djelom, (4) pokrivenost zajednice servisima; (5) bezbjednost sredine.

Sudija odlučuje da li će se maloljetnik kazniti kao odrasli ili će mu se suditi pred sudom za maloljetnike. Ukoliko maloljetnik ne odgovara na pružene servise za maloljetnike, procjenjuje se da mu treba suditi kao odraslom (za maloljetnike starije od 15 godina ili za mlađe od 15 godina - za krivična djela za koja je zapriječena kazna doživotnog zatvora).

Aktuelane izmjene zakona u Merilendu će promijeniti način ispitivanja djeteta kao učinioca. Sada dijete može biti saslušano pred policijom bez prisustva roditelja i bez advokata, s tim da mi se predoče prava prije toga pa dijete ne mora odgovarati na pitanja pred policijom. Njihova praksa ukazuje da djeca ipak žele da pričaju pred policijom, kao i da se djeci brzo predoče njihova prava pa sudije takve izjave odbace. Izmjenama zakona je predviđeno da dijete ima advokata, a izuzetak je pucnjava u školi, koja zahtijeva hitan razgovor, bez čekanja na posavljenje advokata.

Granica krivične odgovornosti u državi Merilend je ispod 7 godina.

Kad je dijete žrtva ispod 10 godina, obavezno je učešće centra za socijalni rad, a kada je maloljetnik učinilac krivičnog djela, traži se psihološka, psihijatrijska evaluacija, evaluacija psihosocijalne službe i to sve državni tužilac uzima u obzir prije odlučivanja. To se ne radi

prije izvođenja maloljetnika pred sud za odrasle, a sudije mogu i uzimaju to u obzir. Socijalni radnici (centar za socijalni rad) ne zastupaju djecu u sudnici, samo advokati.

Obuka državnih tužioca zavisi od kancelarije državnog tužioca, a državno tužilaštvo sprovodi njihovu obuku.

Tokom četvorodnevne obuke se spoznala zahtijevnost, stres i emocionalna opterećenost koju nosi oblast maloljetničkog pravosuđa i da ovim poslom treba da se bave osobe kojima je na visokoprofesionalni način stalo do djece.

Takvi stručnjaci su uvijek na strani djeteta koje je učinilac krivičnog djela i nikad ne odustaju od njega. Razumiju da se dijete mora odmaknuti od odraslih da bi pronašlo svoj identitet, ne diraju u osobe i odnose koji su djetetu važni, drže se neutralno (ne opravdavaju nasilno ponašanje). Imaju kapacitet da izdrže djetetove otpore, uspostavljaju odnos sa djetetom, upoznaju njegove vrijednosti i šta mu je važnije od postupanja po zakonu. Traže kod djeteta kompetencije, motivišu ga da ostane u zdravom dijelu selfa, da da najbolje što može u situaciji u kojoj se našlo. Stručnjak sa specijalizovanim znanjima zna da svako dijete želi da bude dobro i da se nikada kod djeteta kaznom neće postići ono što može se može uraditi pohvalom.

Takođe, znaju da je zlostavljanje djece prepoznato kao jedna od najozbiljnijih prijetnji dobrobiti djece, da djeca mogu biti traumatizirana načinom razgovora na prvom razgovoru/pregledu, da to mogu doživjeti kao nepoštovanje njihove povrede, priče, dostojanstva, privatnosti, da im se ne vjeruje. Znaju i da zlostavljana djeca ne vjeruju u sistem pravosuđa ni u druge sisteme, da se plaše osuđivanja.

Specijalizovani stručnjak piše svoje nalaze tako da pomogne djetetu, njegovoj porodici, učiniocu: osuditi nekoga bez da mu se pomogne je bez smisla, nedjelotvorno i rizično za recidiv.

Forenzički intervju je osnova istrage o zlostavljanju djece. Specijalizovano stručno lice iz Stručne službe koje sprovodi forenzički intervju zna kako da dobije izjavu djeteta na objektivni, neutralan i pravno prihvatljiv-legalan način, uz uvažavanje posebnosti svakog djeteta i motivisanje djeteta da iznese svjedočenje o zlostavljanju, kroz uspostavljanje profesionalnog odnosa sa djetetom i pružanje emotivne, ali nesugestivne podrške tokom intervjua.

Dijete koje ulazi u krivični postupak zahtijeva našu punu pažnju, razumijevanje, povjerenje, znanje, vrijeme i prostor. Bez odnosa povjerenja, davanja nade, profesionalne posvećenosti, specijalizovanih znanja i vještina, povezivanja pravne i vanpravne struke, relevantnih sistema, pravovremenog djelovanja (ne žuriti, odlagati, nego se uskladiti sa djetetom), izgubićemo i dijete i slučaj.